

TŮŇKAŘI BOJUJÍ PROTI SUCHU.

Deště má letos oproti minulým rokům Česko víc než dost, ale schopnost krajiny zadržet vodu se podle odborníků trvale zhoršuje intenzivním zemědělstvím, lesnictvím i vysokou mírou zastavěnosti půdy. Stále více spolků, jednotlivců i vlastníků půdy se snaží retenční schopnost krajiny i druhovou pestrost zvýšit budováním lokálních tůň nebo mokřadů.

TEXT: PETRA ČERNÁ | FOTO: SPOLKY JULINKA A MOKŘADY

Spolek Julinka z Police nad Metují loni na Broumovsku vybudoval 17 tůň a letos bude pokračovat. „V situaci, kdy vidíme, co se děje s klimatem a jeho dopady přímo u nás doma, to nemůžeme nechat jen tak. Jsme střechou Evropy a srážky, které tu spadnou, bychom se měli v krajině pokusit zadržet. Snažíme se s tím něco udělat sami, alespoň v malém měřítku, a být tak i pozitivním příkladem,“ říká dobrovolník Pavel Pinkava, který má v Julince na starost koordinaci projektů na zadržování vody v krajině.

Po letošním deštivém jaru se může zdát, že to se suchem v Česku nebude tak horké. Odborníci se však shodují, že problém sucha v krajině tu s námi bude nadále. „Podle klimatických modelů je nutno do budoucna počítat s růstem teplot, což při předpokládaném zachování celkové sumy srážek dlouhodobě zlepší situaci se suchem nepřinese,“ říká Petr Štěpánek z oddělení klimatického modelování Ústavu výzkumu globální změny AV ČR.

3,4 MILIARDY „KUBÍKŮ“ ZÁSOBNÍHO PROSTORU V PŮDĚ CHYBÍ

Podle Vladimíra Zdražila z Centra pro vodu, půdu a krajinu při České zemědělské univerzitě v Praze všechny modely říkají, že pršet bude zhruba stejně

jako v minulosti, ale jde o to, že srážky budou méně časté, ale intenzivnější. „Najednou spadne více vody, která se nestačí zasáknout a rychle oteče. Problémem Česka je také to, že jsme střechou Evropy a nepřítéká k nám žádný velký vodní tok. Velmi tak záleží na tom, co zadržíme v půdě. Aktuálně nám chybí více než 3,4 miliardy kubických metrů zásobního prostoru v půdě, což je způsobeno jak intenzivním zemědělstvím i lesnictvím, tak tím, že jsme velkou část půdy zastavěli. Podotýkám, že celkový objem všech 165 přehradních nádrží v České republice je 3,36 miliardy kubických metrů,“ vysvětluje Zdražil. Jak upozorňuje Pavel Štěrba z Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK), která administruje program podpory přirozených funkcí v krajině a program péče o krajinu, povědomí o možnostech malých zásahů v krajině, které by zlepšily biodiverzitu a zadržování vody, roste. „Přibývá zájem z řad soukromých vlastníků půdy, hodně také spolupracujeme s malými obcemi, obtížnější to je s většími městy,“ říká zase Jaromír Maštera, který je předsedou organizace Mokřady. Ten se po dohodě s majiteli pozemků snaží realizovat opatření, která zachovají nebo zvýší přírodovědnou hodnotu lokality

BUDUJÍ MOKŘADY

Jedním z celoevropsky nejúspěšnějších konceptů na zadržování vody v krajině je Krajinný plán adaptace ČR/EU na klimatickou změnu Živá krajina. Komplexní systém budování tůň, mokřadů, protipovodňových a protierozních opatření včetně využití části melioračních vod a nové konturace krajiny, který vymyslel Jiří Malík a kolektiv na Broumovsku, lze uplatnit téměř všude, kde je třeba.

a zachovají či zlepší vodní režim. Ve své gesci má spolek více než 50 lokalit v různých regionech. Spolky a organizace usilující o drobné nápravy v krajině se shodují na tom, že jednou z hlavních bariér je administrativní proces. Kromě souhlasu majitele pozemků je třeba rovněž vyjádření místních odborů životního prostředí nebo stavebních úřadů. „Vedle náročné byrokracie vidíme také rezervy ve finanční podpoře těchto projektů,“ doplňuje Maštera. Toho si začíná všímat také komerční sektor. „Z pozice historického nástupce Agrobanky je nám samozřejmě problematika půdy a péče o ni bytostně blízká. I proto jsme loni uzavřeli memorandum o spolupráci s Centrem pro vodu, půdu a krajinu při České zemědělské univerzitě a v rámci tohoto partnerství věnujeme 2,5 milionu korun na vybudování závlahové soustavy a vodní nádrže v lokalitě Amálie,“ popisuje Zuzana Filipová, ředitelka komunikace a ESG Moneta Money Bank. Právě Amálie je pilotním projektem pražské ČZU, jehož cílem nazvaným Chytrá krajina 2030+ je vytvořit krajinu adaptovanou na budoucí klimatické změny. K adaptaci mohou přispět i daleko menší projekty: právě Moneta letos v rámci své grantové politiky vyzvala neziskovky z celé republiky, aby se přihlásily se svými ideovými záměry na zlepšení životního prostředí. „Alokovali jsme na ně 25 procent celého letošního grantového rozpočtu. Hlásí se nám tak například organizace, které chtějí třeba i obnovit místní malou tůň. Každá aktivita se v tomto smyslu počítá,“ potvrzuje Filipová. Aktivní „tůňkaři“ také volají po ucelené metodice, která by mohla být pro různé regiony návodná. „Někdo to může dělat dost živelně, což nemusí být vždy ku prospěchu. Například to může ovlivnit průtoky

v povodí. Také to, že stál někde rybník před dvěma sty lety, nemusí automaticky znamenat, že jeho obnovení na stejném místě je v současnosti vhodné. Obecně by zde měla být představa a metodika,“ doplňuje Vladimír Zdražil.

UNIVERZÁLNÍ RECEPT Z BROUMOVSKA

Nejvíce respektovaným modelem, a to i na evropské úrovni, je model Živá krajina dříve nesoucí název model Zdoňov a model Křínice, podle lokalit na Broumovsku, kde probíhalo původní mapování. Podle Jiřího Malíka, který za projektem stojí, umožňuje Živá krajina řešit všechny akutní problémy současné české krajiny, kterými jsou sucho, bleskové povodně, vodní a větrná eroze, a představuje tak nezbytný krok pro adaptaci české krajiny na klimatickou změnu. Také se jako jediný model z ČR dostal do pracovního materiálu EU mezi 15 nejlepších praxí adaptace na klimatickou změnu a jako jediný z 15 příkladů z různých zemí řeší změnu krajiny komplexně. „Jednotlivosti bez krajinného plánu a studií proveditelnosti po jednotlivých povodích nebudou mít v postupující klimatické změně šanci pomoci nějak významně, protože jednotlivá opatření musí působit na sebe synergicky v celé ploše státu (kde jen možno) – jako když hraje orchestr. Bez plánu (not) jsou jednotlivé jakkoli krásné noty kakofonií. Zcela stejně bez vzájemné synergie jsou jednotlivá opatření jen kakofonií a ztrátou času,“ říká Jiří Malík, předseda spolku Živá voda a člen Výboru pro krajinu, vodu a biodiverzitu Rady vlády pro udržitelný rozvoj. ■

